

Accountantsverslag

Gemeente Oss

Boekjaar 2023

Aan de gemeenteraad van de
gemeente Oss
Postbus 5
5340 BA OSS

ONDERWERP:
Accountantsverslag 2023

KENMERK:
Definitieve versie

Geachte leden van de gemeenteraad,

In overeenstemming met de opdracht tot de controle van de jaarrekening 2023 van gemeente Oss, zoals overeengekomen in onze opdrachtbevestiging d.d. 17 juli 2023, bieden wij u hierbij het accountantsverslag aan.

Het accountantsverslag bevat bevindingen en conclusies die naar aanleiding van onze werkzaamheden naar voren zijn gekomen. De bevindingen in dit verslag zijn besproken met de portefeuillehouder financiën en een afvaardiging van de ambtelijke organisatie.

Wij zijn voornemens om op 4 juni 2024 onze goedkeurende controleverklaring op te nemen in uw jaarrekening 2023.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en zijn graag bereid de inhoud van deze rapportage nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,
Baker Tilly (Netherlands) N.V.



drs. B. (Barry) Smeenk RA
Verantwoordelijk accountant

Inhoudsopgave


Bestuurlijke samenvatting


Opdracht, scope en uitkomsten


Belangrijkste bevindingen


Financiële positie


Bevindingen interne beheersing


Overige onderwerpen

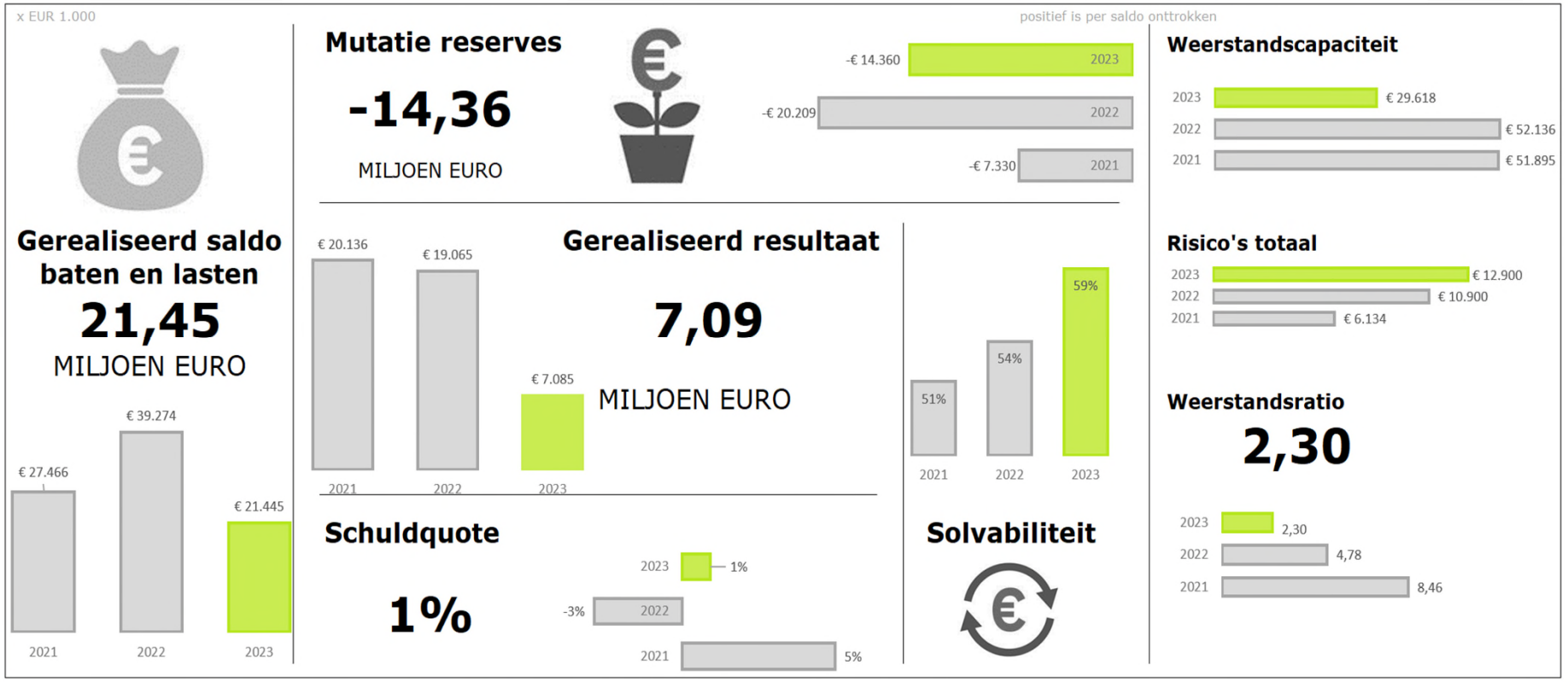

Bijlagen



Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke samenvatting

Financiële kengetallen en signaleringwaarden



Bestuurlijke samenvatting

	Wij zijn voornemens bij de jaarrekening 2023 een goedkeurende verklaring te verstrekken voor de getrouwheid van de jaarrekening.
	Het jaarverslag is cf. NV COS 720 verenigbaar met de jaarrekening en voldoet in materiële zin aan de laatste actuele voorschriften.
	Het Besluit Begroting en Verantwoording is in alle opzichten nageleefd in 2023. Gemeente Oss heeft er voor gekozen de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening en de toelichting hierop in de paragraaf bedrijfsvoering onderdeel te laten zijn van het jaarverslag, ondanks dat dit conform de BBV in formele zin nog niet verplicht is. Op deze wijze heeft de gemeente Oss invulling gegeven aan de aanbeveling van het Rijk om de verantwoording op te nemen, zoals de wetgever had beoogd. Op deze wijze wordt ook invulling gegeven aan de lokale afspraken tussen het college en de gemeenteraad, zoals opgenomen in de aangepaste verordeningen. Tevens kan de toezichthouder en het Rijk gebruik maken van de opgenomen verantwoording.
	Uit onze controle met betrekking tot ons getrouwheidsoordeel blijken enkele controleverschillen. Deze zijn gecorrigeerd in de definitieve versie van de jaarrekening. Deze correcties worden in dit verslag toegelicht. Daarnaast constateren we, in lijn met voorgaande jaren, dat niet voor alle lasten met betrekking tot het sociaal domein (Jeugdzorg en WMO) de gemeente Oss de prestatielevering kan vaststellen. De onzekerheid in de controle bedraagt afgerond € 1 miljoen.
	Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2023 in overeenstemming zijn met de Wet normering topinkomens (WNT) en dat de jaarrekening 2023 van de gemeente Oss voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.
	Wij hebben geen ongecorrigeerde controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) in de verantwoorde informatie in de SiSa-bijlage geconstateerd.

Bestuurlijke samenvatting

	Het boekjaar 2023 sluit met een financieel resultaat van € 7,1 miljoen (voordelig). De totale vermogenspositie van de gemeente Oss bedraagt € 232,4 miljoen (2022: € 210,9 miljoen) met een solvabiliteitsratio van 59% (2021: 54%). De vermogenspositie is dan ook zeer gezond te noemen. Het college concludeert in de paragraaf weerstandvermogen en risicobeheersing dat de incidentele weerstandscapaciteit toereikend is. De structurele weerstandscapaciteit is van onvoldoende omvang om de structurele risico's te kunnen opvangen. Ondanks de gezonde financiële vermogenspositie zal de gemeente Oss, gezien de ontoereikende weerstandscapaciteit blijven inzetten op de lobby richting het Rijk voor voldoende financiering voor hun taken.
	1 januari 2023 is het boekjaar waarop de gemeente Oss voor het eerst dient te rapporteren in het kader van de rechtmatigheidsverantwoording. Wij constateren dat de gemeente Oss deze verantwoording heeft opgenomen in de jaarrekening en de bevindingen heeft toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering. Daarbij constateren we dat de gemeente Oss een gestructureerde aanpak van de verbijzonderde controle heeft en het dossier dat ten grondslag ligt aan de rechtmatigheidsverantwoording van goede kwaliteit is. Wij concluderen dan ook dat de rechtmatigheidsverantwoording een getrouw beeld geeft. De correcties op deze verantwoording vanuit onze controle waren kleiner dan de met u afgesproken rapporteringstolerantie. Wij willen u erop wijzen dat het totaal van de rechtmatigheidsbevindingen van het college uit komt op € 4,4 miljoen. Deze bevinding ziet enerzijds toe op een overschrijding van de lasten. Deze overschrijding is passend binnen het beleid en de afspraken tussen raad en college, daarmee behoeft het college deze overschrijdingen niet mee te wegen. De overige rechtmatigheidsbevindingen hebben betrekking op de kredietoverschrijdingen. De bedragen die hiermee gemoeid zijn blijven ruimschoots binnen de gestelde grenzen. Wij adviseren u kennis te nemen van de toelichting die het college opgenomen heeft in de paragraaf bedrijfsvoering.
	We hebben vanuit onze zijde ervaren dat het controleproces soepel is gelopen, waarbij op een prettige en constructieve wijze met de ambtelijke organisatie is samengewerkt. In lijn met voorgaand jaar nemen we in de evaluatie met de organisatie de verbeterpunten van beide kanten mee. Nog intenser dan voorgaande jaren wordt zowel de organisatie, als wij als controleteam geconfronteerd met de administratie lastendruk van de zogenaamde SiSa-regelingen. In de bijlage van de jaarrekening legt de gemeente verantwoording af over 37 (2022: 29) soorten van rijksbijdragen, welke een ieder weer aparte wet- en regelgeving kennen en eisen stellen aan de administratieve organisatie van de gemeente.



Opdracht, scope en uitkomsten

Opdracht, scope en uitkomsten

Reikwijdte van de controle
De jaarstukken van uw gemeente bestaan uit:
- Het jaarverslag (programmaverantwoording + paragrafen).
- De jaarrekening.
- Bijlagen.

Met de opdrachtbevestiging van d.d. 17 juli 2023 heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2023. De reikwijdte van onze controle staat omschreven in deze opdrachtbevestiging. Er is gedurende het verloop van de controle geen sprake geweest van een beperking in de reikwijdte van onze controle. Voor een nadere toelichting verwijzen wij tevens naar het op 6 september 2023 door ons uitgebrachte controleplan.

Overzicht toleranties
De materialiteit bij de uitvoering van onze controle is € 4.150.000. Deze materialiteit sluit aan op het door de gemeenteraad op 25 januari 2024 vastgestelde controleprotocol over boekjaar 2023.

	Grondslag	Bedrag
Goedkeuringstolerantie fouten	1% lasten inclusief toevoegingen reserves	€ 4.150.000
Goedkeuringstolerantie onzekerheden	3% lasten inclusief toevoegingen reserves	€ 12.450.000
Rapporteringstolerantie	10% van de goedkeuringstolerantie	€ 415.000

De toleranties voor de rechtmatigheidsverantwoording, zoals vastgelegd in uw financiële verordening, wijken beperkt af van de toleranties voor de controle op de getrouwheid. Dit leidt ertoe dat de door het college opgestelde rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld op basis van de volgende toleranties:

	Grondslag	Bedrag
Goedkeuringstolerantie fouten	1% lasten inclusief toevoegingen reserves	€ 4.150.000
Rapporteringstolerantie	Conform afspraak in de financiële verordening	€ 100.000

Kernpunten en significante risico's in de controle
Wij hebben voldoende en geschikte controle-informatie verkregen, onder andere met betrekking tot de volgende kernpunten van de controle:
- Schattingsposten en veronderstellingen van het management;
- Waardering van de grondexploitaties (waaronder Heesch-West welke inmiddels in een aparte gemeenschappelijke regeling is ondergebracht);
- Marktconformiteit van de grondaankoop in Amsteleind ten behoeve van gebiedsontwikkeling;
- Invoering van de rechtmatigheidsverantwoording (en de daarbij horende verantwoordelijkheden voor u);
- Doorbreking van AO/IB door het management.

Uitkomsten
Wij zijn voornemens bij de jaarrekening 2023 een goedkeurende verklaring te verstrekken voor de getrouwheid van de jaarrekening.

De geconstateerde controleverschillen zijn gecorrigeerd in de definitieve versie van de jaarrekening.

In lijn met voorgaande jaren zijn er onzekerheden met betrekking tot de prestatielevering van de Zorg in Natura (ZiN) uit hoofde van de Jeugdwet (uitbesteed aan de gemeente 's-Hertogenbosch) ter hoogte van € 734.000 en uit hoofde van de WMO € 236.000. Dit betreft een onzekerheid van in totaal € 970.000, dit blijft ruimschoots binnen onze goedkeuringstolerantie van € 12,45 mln.

Opdracht, scope en uitkomsten

Frauderisico's en continuïteit
Onze controleverklaring over boekjaar 2023 bevat, gelijk aan voorgaand jaar, een verplichte paragraaf over onze werkzaamheden met betrekking tot fraude en een met betrekking tot continuïteit. Dit op basis van de vanaf 2022 gewijzigde beroepsregels voor accountants (NV COS 700). Hieronder wordt uiteengezet hoe de accountant bij de controleaanpak inspeelt op risico's ten aanzien van fraude en continuïteit en worden de uitgevoerde werkzaamheden toegelicht. De mate van detail en de omvang van de rapportage over fraude en continuïteit in de controleverklaring hangen onder meer af van de onderkende risico's, de omvang en aard van de organisatie alsmede de bevindingen naar aanleiding van de werkzaamheden.

Frauderisico's
Zoals ook in ons controleplan opgenomen bevindt het college dan wel het management zich in een unieke positie om fraude te plegen, omdat het in staat is de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne beheersingsmaatregelen te doorbreken, die anderszins effectief lijken te werken. Een incentive van het college of management zou hierbij kunnen zijn om op die wijze een betere financiële situatie of prestatie te presenteren. Onze beroepsregels schrijven voor dat de accountant dit risico in zijn controle onderkent.

Om dit frauderisico te ondervangen hebben wij de volgende werkzaamheden verricht:
- Analyseren en beoordelen van op basis van risicocriteria geselecteerde journaalposten en hierop specifieke controlewerkzaamheden verricht om de nauwkeurigheid van de geselecteerde journaalposten te controleren;
- Analyse van aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn gemaakt;
- Beoordelen van belangrijke schattingen en de schattingsprocessen van het college of management zoals de waardering van de grondexploitaties, vaste activa en vorderingen en het toereikend zijn van voorzieningen. Hierbij hebben we in het bijzonder aandacht gehad voor het inherente risico van vooringenomenheid van het college bij deze posten;
- Beoordelen van significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsuitoefening om;
- Doornemen van notulen van vergaderingen van het management, college en de raad.

Ten opzichte van de planningsfase hebben we vanwege de omvangrijke grondaankoop in plangebied Amsteleind, waarbij in 2023 verplichtingen door het college zijn aangegaan, een aanvullend frauderisico geïdentificeerd. We hebben de marktconformiteit van de grondaankoop Amsteleind binnen onze controle als frauderisico aangemerkt, daar er sprake is van een omvangrijke transactie met een hogere mate van subjectiviteit.

Om dit frauderisico te ondervangen hebben wij de totstandkoming van de prijs beoordeeld en vastgesteld dat de kaders van de raad juist zijn toegepast.

Uit onze controle zijn geen bijzonderheden naar voren gekomen.

Continuïteit
Als onderdeel van de vereisten voor de nieuwe controleverklaring hebben wij ook de continuïteitsveronderstelling getoetst. Wij hebben vastgesteld dat de gemeente Oss een sluitende meerjarenbegroting heeft. Daarnaast geven de financiële kengetallen inclusief het weerstandsrisico geen reden tot twijfel of de gemeente haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. De gemeente Oss kent een robuuste financiële positie.

Schattingen

Management schattingen
Bij het opstellen van de jaarrekening maakt het college belangrijke schattingen en licht deze toe in de jaarrekening. Wij hebben de schattingen die het college heeft gemaakt bij het opstellen van de jaarrekening 2023 beoordeeld en gecontroleerd. De belangrijkste schattingen in de jaarrekening betreffen:

Schatting	Beoordeling 2023	Beoordeling 2022	Onze zienswijze m.b.t. significante kwalitatieve aspecten en de (mogelijk) kwantitatieve omvang
Waardering van (im)materiële vaste activa			Wij zijn van mening dat de schattingen met betrekking tot de (im)materiële vaste activa een evenwichtig beeld geven van de waardering van uw (im)materiële vaste activa.
De waardering van de langlopende vorderingen			Wij zijn van mening dat de schattingen met betrekking tot de langlopende vorderingen een evenwichtig beeld geven van de waardering van uw langlopende vorderingen.
De waardering van grondexploitaties			Wij zijn van mening dat de schattingen met betrekking tot de grondexploitatie een evenwichtig beeld geven van de waardering van uw grondexploitaties. Voor een uiteenzetting hiervan verwijzen wij naar paragraaf “waardering van de grondexploitaties” van dit accountantsverslag.
De waardering van debiteuren en vorderingen			Wij zijn van mening dat de schattingen met betrekking tot de vorderingen een evenwichtig beeld geven van de waardering van uw vorderingen.
De waardering van de voorzieningen			Wij zijn van mening dat de schattingen met betrekking tot de voorzieningen een evenwichtig beeld geven van de toereikendheid van de voorzieningen. Wel vragen we het college de blijvende aandacht van de financiële onderbouwing van de onderhoudsvoorzieningen. Hiervoor verwijzen wij naar de paragraaf bevindingen van dit accountantsverslag.



Belangrijkste bevindingen

De rechtmatigheidsverantwoording

Inleiding
In de jaarstukken 2023 is door het college verantwoording afgelegd over de rechtmatigheid van de baten en lasten.

Deze verantwoording bestaat uit:
- De rechtmatigheidsverantwoording opgenomen in de jaarrekening; en
- De toelichting op de rechtmatigheidsverantwoording in de paragraaf bedrijfsvoering

Door een wijziging van de gemeentewet in 2023 is deze verantwoording een verplichting voor uw gemeente.

De jaarstukken worden opgesteld conform de BBV. Deze verslaggevingstandaard is nog niet geactualiseerd naar de ‘nieuwe’ gemeentewet, waardoor het conform de BBV nog niet verplicht is deze verantwoording toe te voegen aan de jaarstukken.

De gemeente heeft er voor gekozen (zoals het Ministerie aanbevolen heeft) om de rechtmatigheidsverantwoording desondanks toch op te nemen in de jaarrekening en toe te lichten in de paragraaf bedrijfsvoering. Op deze wijze wordt ook invulling gegeven aan de lokale afspraken tussen het college en de gemeenteraad, zoals opgenomen in de aangepaste verordeningen. Tevens kan de toezichthouder en het Rijk gebruik maken van de opgenomen verantwoording.

Wij willen u erop wijzen dat, vanwege deze wijziging van de gemeentewet, het oordeel in de controleverklaring niet meer toeziet op de rechtmatigheid. De conclusies inzake rechtmatigheid zijn toegelicht door het college op pagina 262 van de jaarrekening. Wij hebben, als onderdeel van de controle op de jaarrekening, de getrouwheid van deze verklaring gecontroleerd.

De toelichting op de rechtmatigheidsverantwoording is door het college van de gemeente Oss opgenomen in de paragraaf bedrijfsvoering.

De rechtmatigheidsverantwoording
Bij onze werkzaamheden hebben wij de volgende bevindingen en aanbevelingen geconstateerd.

In algemene zin complimenteren we het college en de organisatie met de gestructureerde aanpak van de verbijzonderde controle en het dossier dat ten grondslag ligt aan de rechtmatigheidsverantwoording. We constateren dat er afdoende kennis aanwezig is om te komen tot een goed onderbouwd oordeel.

Voorwaardencriterium
Wij constateren dat uw gemeente een controleplan heeft waarin bepaald is dat er op alle significante transactiestromen verbijzonderde interne controles (VIC) worden uitgevoerd. Tijdens de controle hebben wij vastgesteld dat onze conclusies overeenkomen met de conclusies vanuit de VIC.

Wel merken we op dat de vastlegging van de onderbouwing van de conclusie van de gemeente op individuele aanbestedingstrajecten aan duidelijkheid kan winnen. Het toevoegen van linkjes naar de brondocumenten evenals de overwegingen daartoe maakt dat het voor een derde ook zelfstandig leesbaar hoe de terecht getrokken conclusie onderbouwd is.

Begrotingsrechtmatigheid
Wij constateren dat de gemeente een analyse heeft uitgevoerd en gedocumenteerd ten aanzien van de begrotingsrechtmatigheid. De overschrijdingen zijn in de definitieve versie toereikend toegelicht en zijn door het college beoordeeld aan de hand van de in de financiële verordening gemaakte afspraken.

Op de volgende pagina hebben we een overzicht van deze bevindingen opgenomen.

De rechtmatigheidsverantwoording

Programma	Lasten werkelijk	Overschrijdingen t.o.v. begroting (na wijziging)	Past overschrijding binnen beleid	Toelichting college
Programma Werk, inkomen en onderwijs	€ 88,6 miljoen	€ 2,9 miljoen	Ja	Budgetoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten, dan wel passend zijn binnen het programma en de overschrijding was niet eerder te voorzien.
Programma 6 Centrum	€ 1,8 miljoen	€ 0,3 miljoen	Ja	Budgetoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten, dan wel passend zijn binnen het programma en de overschrijding was niet eerder te voorzien.
Programma 10 Financieel beleid	€ 4,4 miljoen	€ 1,1 miljoen	Ja	Budgetoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten, dan wel passend zijn binnen het programma en de overschrijding was niet eerder te voorzien.

Afgelopen najaar heeft de commissie BBV nadere uitspraken gedaan over het begrip tijdigheid. Hierin is toegelicht dat alle over- en onderschrijdingen van zowel baten als lasten onrechtmatig zijn, indien zij niet tijdig zijn gemeld. De commissie BBV heeft daarbij geadviseerd om tussen de gemeenteraad en het college hier nadere afspraken over te maken. Deze afspraken zijn vastgelegd in het controleprotocol dat op 25 januari 2024 door de raad is vastgesteld.

Daarmee zijn de gerapporteerde onderschrijdingen op baten en lasten en overschrijdingen op baten rechtmatig en tijdig aan de raad gemeld. Wel adviseren we het college om de afwijkingen nader te analyseren om zodoende het begrotingsproces en daarmee de voorspelbaarheid van de afwijkingen verder te optimaliseren. Om deze reden vraagt de commissie BBV ook aandacht voor de analyse van begrotingsafwijkingen anders dan overschrijdingen op de lasten.

Kredietrechtmatigheid
Voor wat betreft de kredietrechtmatigheid constateren we dat vanuit de voorbereidingskredieten inzake de immateriële vaste activa één overschrijding op een krediet is geconstateerd. Dit betreft een overschrijding van € 0,1 miljoen op het project herontwikkeling sportvelden Macharen. In de definitieve jaarrekening is deze overschrijding in de paragraaf bedrijfsvoering toegelicht.

M&O criterium
Wij constateren dat de gemeente Oss M&O-beleid (Misbruik en Oneigenlijk Gebruik) heeft ingeregeld (vastgesteld 9-1-2024) om misbruik met verstrekte overheidsgelden te voorkomen. Dit beleid is verankert in de procedures van verstrekken en beëindigen van uitkeringen en van de subsidies. Tijdens de verbijzonderde interne controle wordt de naleving hiervan getoetst.

In de controle hebben wij geen bijzonderheden geconstateerd. De werkelijke terugvorderingen vanuit Misbruik en Oneigenlijk gebruik zijn lager dan de rapporteringstolerantie van € 100.000 welke met de raad afgesproken heeft met het college.

Toelichting paragraaf bedrijfsvoering
We constateren dat de toelichting aangaande de rechtmatigheidsverantwoording in de paragraaf Bedrijfsvoering voldoet aan de wettelijk gestelde eisen en aan de afspraken die tussen de raad en het college zijn gemaakt.

Grondexploitaties

Algemeen
De waardering van de grondexploitaties is gebaseerd op diverse schattingen en aannames. De schattingsonzekerheid is door alle externe ontwikkelingen de afgelopen jaren hoog en vormt daarom een significant risico in onze controleaanpak. De complexiteit in de projectontwikkeling omvat de volgende risico's:

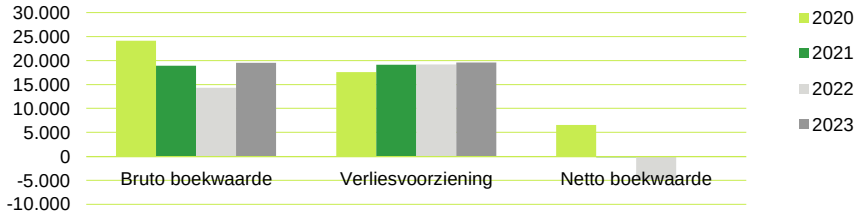
- De vraag naar (betaalbare) woningen is fors hoger dan het aanbod.
- Stijgende energie- en grondstofprijzen.
- Krapte op de arbeidsmarkt.
- Stikstofproblematiek.
- Beschikbaarheid van aansluitingen nutsvoorzieningen.
- Verduurzamingsopgave.
- Stijgende rente.
- Macro-economische factoren zijn minder stabiel.

De hogere onzekerheid en volatiliteit in de gehanteerde aannames kan doorwerken in het verwachte eindresultaat en de waardering van uw grondexploitaties. Deze hogere mate van onzekerheid maakt het belangrijker om een adequate toelichting op te nemen in de jaarrekening. De gemeente Oss heeft hier op pagina 245 en 246 van de jaarrekening toereikend invulling aan gegeven. Op basis van enkele scenario's blijkt de schattingsgevoeligheid leidt in een worst case scenario voor een verslechtering van het eindresultaat van € 3,3 miljoen.

Wij hebben het proces rondom de totstandkoming van de waardering in opzet en bestaan getoetst en aanvullend gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd. Wij achten de waardering en de toelichting op de schattingsonzekerheden aanvaardbaar en vinden de veronderstellingen redelijk.

Waardering inclusief specifieke projectrisico's
Hieronder hebben wij de ontwikkeling van uw grondexploitatie gedurende de afgelopen vier jaar weergegeven.

Grafiek ontwikkeling grondexploitaties (x € 1.000)



Ten opzichte van 31 december 2022 is de boekwaarde van de post grondexploitatie gewijzigd van € 4,9 miljoen naar € 24.000. De wijziging van de boekwaarde gedurende 2023 is als volgt samen te vatten:

(x € 1.000)	2022	2023
Boekwaarde per 1 januari	(211)	(4.881)
Investeringen	6.995	7.002
Grondverkopen	(11.024)	(5.968)
Tussentijdse winstneming/afgesloten projecten	603	4.215
Mutatie verliesvoorziening	(1.244)	(392)
Boekwaarde per 31 december	**(4.881)**	**(24)**

Grondexploitaties

Waardering inclusief specifieke projectrisico's
De grondexploitaties van de gemeente Oss lopen steeds meer richting het einde van hun looptijd, daarmee daalt de boekwaarde ten opzichte van voorgaande jaren.

Verliesvoorziening
De voorziening verlieslatende complexen is ten opzichte van 2022 met € 0,4 miljoen toegenomen. Deze toename ziet grotendeels toe op verslechtering bij complex Talentencampus van circa € 0,6 miljoen. (Verwachte) tegenvallers in de kosten leiden tot een verslechtering van het verwachte resultaat.

Beheersing grondexploitaties
We vragen al enige jaren aandacht voor de verdere verbetering van de betrouwbaarheid van de schattingen rondom de grondexploitaties. Ook dit jaar zien we dat dossiervorming en de betrouwbaarheid van de schattingen aan kwaliteit wint, echter blijft het een aandachtspunt. In de management letter hebben wij u in het kader van de jaarrekeningcontrole 2023 geadviseerd aandacht te besteden aan de optimistische inschattingen qua timing ten aanzien van de kosten en opbrengsten en de aandacht voor de actualiteit van de kostenramingen.

Voor wat betreft de optimistische schattingen qua timing van de opbrengsten en kosten constateren wij dat op totaalniveau de realisatie van lasten (€ 12,8 mln lager) en baten (€ 13,4 mln) zoals verwacht bij de jaarrekening fors achterblijven. Daarbij wel de opmerking dat qua timing in de najaarsbericht de verwachte kosten en baten zijn bijgesteld. We zien voor de jaarrekening 2023 nog wel enig optimisme in de timing, maar constateren dat de planning over het algemeen realistischer is dan voorgaande jaren.

Daarnaast constateren we dat er dit jaar voor ieder (materieel) project beoordeeld is of de kostenramingen nog actueel zijn. Dit als opvolging op onze aanbeveling in het accountantsverslag 2022 om aandacht te besteden aan de actualiteit van de kostenramingen. Wij vragen u om hier blijvend aandacht voor te behouden. De herijking van de kostenramingen in 2023 heeft voor op diverse projecten tot niet materiële, maar wel forse positieve en negatieve aanpassingen geleid.

We adviseren u de conclusies vanuit de herijking wederom te evalueren en deze mee te nemen in de verdere versterking van het schattingsproces binnen de grondexploitaties.

De parameters voor de grondexploitaties
De waardering van uw grondexploitaties is voor een groot deel afhankelijk van de gemaakte schattingen. Om inzicht te krijgen in de financiële risico's stelt de gemeente exploitatieoverzichten op waarin schattingen zijn opgenomen. Aan deze schattingen liggen diverse parameters en uitgangspunten ten grondslag. Wij hebben de door gemeente Oss gehanteerde uitgangspunten en parameters getoetst.

Parameters	MPG 2023	MPG 2022	Schatting 2023	Schatting 2022
Rente	1,17%	1,09%	●	●
Disconteringsvoet	2,0%	2,0%	●	●
Kostenstijging	4%, aflopend naar 2%	6%, aflopend naar 2%	●	●
Opbrengstenstijging	0%, oplopend naar 2,5% en terug naar 2% in 2027 en verder	0%, oplopend naar 1,5%	●	●

Kostenstijging
De gehanteerde parameter voor de kostenstijging ligt in lijn met de landelijke prijsindexcijfers. De gemeente Oss heeft voor het prijspeil 2023 rekening gehouden met een inflatie van 6% en houdt voor de komende jaren op basis van marktinformatie ook rekening met een inflatie aflopend van 4% in 2023 tot 2% in 2027 en verder. We achten dit een realistisch uitgangspunt.

Opbrengstenstijging
Gezien de hoogte van de marktprijzen per balansdatum houdt de gemeente Oss op basis van marktinformatie voor het komende jaar geen rekening met een verhoging van de grondprijs in haar grondexploitaties. Voor 2025 en 2026 wordt met een stijging van 2,5% gerekend en voor 2027 en verder met 2%. We achten dit een realistisch uitgangspunt.

Grondexploitaties

Schattingsonzekerheden grondexploitaties
De huidige situatie en de onzekerheid over de toekomstige ontwikkelingen betekent een grote schattingsonzekerheid op de verwachte realisatie van uw complexen. Bij een hoge mate van schattingsonzekerheid is het passend om in de jaarrekening hierover een nadere toelichting op te nemen. Belangrijke elementen hierbij zijn:
-Het toelichten van de gehanteerde veronderstellingen.
-Een toelichting (impact / scenario's) over de schattingsonzekerheid.

Wij hebben vastgesteld dat de toelichting in de jaarrekening op pagina's 245 en 246 in toereikende mate deze onzekerheden weergeeft.

Grondaankoop Amsteleind
Op 12 oktober 2023 heeft de gemeente een grote aankoop kunnen doen in het plangebied Amsteleind. Op 26 januari 2024 heeft de feitelijke levering aan de gemeente Oss plaatsgevonden. Aangezien de koopovereenkomst reeds in 2023 is gesloten is het van belang deze transactie toe te lichten onder de niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen met betrekking tot de grondexploitaties, deze toelichting was in de concept jaarrekening nog niet opgenomen. In de definitieve jaarrekening is deze toelichting toegevoegd.

In het kader van onze controle heeft deze transactie gezien de omvang van de transactie en de subjectieve elementen bij de bepaling van de aankoopprijs bijzondere aandacht gehad. We constateren dat de aankoopprijs door het college onderbouwd is door middel van een objectief taxatierapport en dat voor wat betreft de aankoop een gedegen besluitvormingsproces is doorlopen.

Gebeurtenissen na balansdatum met betrekking tot de grondexploitatie Koornstraat
In boekjaar 2024 is ten aanzien van de grondexploitatie Koornstraat een besluit genomen door de raad over planinhoudelijke wijzigingen waardoor verwacht resultaat zal wijzigen. Met deze wijziging mag, conform de verslaggevingsregels, nog geen rekening gehouden worden. Dit besluit zal echter in 2024 een negatieve impact hebben op de eindwaarde van dit project. In de definitieve jaarrekening is hierover toelichting opgenomen onder de gebeurtenissen na balansdatum.

Sociaal domein

Algemeen
De gemeente Oss voert diverse regelingen uit in het sociaal domein waarbij taken veelal zijn ondergebracht bij derde partijen. Hieronder hebben wij een overzicht opgenomen van de belangrijkste onderdelen en door wie deze werkzaamheden uitgevoerd worden:

Onderdeel	Uitvoerder	Bepaling last boekjaar
Uitkeringen (Participatiewet)	Zelfstandig	Werkelijke lasten
Werkdeel (WSW)	IBN	Vaste bijdrage op basis van de begroting
Jeugdwet	Via centrum-gemeente ‘s-Hertogenbosch (overige)/ zelfstandig (ZiN)	Afrekening op basis van werkelijke lasten gebaseerd voornamelijk op budgetfinanciering
WMO	Zelfstandig	Werkelijke lasten
PGB’s	Sociale verzekeringsbank	Afrekening op basis van werkelijke lasten

Jeugdwet
Voor de uitvoering van de Jeugdzorg heeft de gemeente voor een deel van de geldstroom via centrumgemeente ‘s-Hertogenbosch op regionaal niveau contracten afgesloten met zorgaanbieders. De accountant van de gemeente ‘s-Hertogenbosch heeft voor deze kostenstromen een goedkeurende controleverklaring afgegeven bij de verantwoording.

Voor een deel van de kosten die binnen de regio verdeeld wordt, zijn de kosten lokaal gemaakt. De betreffende gemeente is daarbij zelf verantwoordelijk voor het vaststellen van de prestatielevering. De complicerende factor hierbij is dat de gemeente Oss onvoldoende beheersmaatregelen heeft om vast te stellen dat de prestatie vanuit de zorgaanbieder aan de cliënt wordt geleverd. Het deel waarvan de prestatielevering niet kan worden vastgesteld bedraagt € 734.000. (2022: € 676.000).

Ten opzichte van voorgaande jaren is een deel van de facturatie naar de gemeente Oss terug gekomen. Uit onze controle hierop volgen geen materiële fouten of onzekerheden.

WMO
De gemeente Oss voert de WMO zelfstandig uit. We hebben vastgesteld dat de gemeente in voldoende mate zelf controles op de juistheid van de facturatie van de zorgaanbieders en de prestatielevering uitvoert. Uit onze controle volgen geen materiële fouten of onzekerheden behoudens het feit dat één zorgaanbieder geen toereikende verklaring heeft opgeleverd. Dit leidt tot een onzekerheid van € 236.000.

Eigen bijdrage WMO
Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding, zorg in natura of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op grond van de WMO een eigen bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacy redenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden omtrent omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen. De gemeente Oss heeft deze onzekerheid in de jaarrekening 2023 toereikend toegelicht.

PGB’s
De Sociale Verzekeringsbank (hierna: SVB) heeft over 2023 een verklaring met beperking bij de verantwoording PGB-stromen Jeugdwet en WMO ontvangen. Hierdoor is vanuit de SVB geen 100% zekerheid over de nauwkeurigheid en rechtmatigheid van de persoonsgebonden budgetten. De impact van de geconstateerde fouten/onzekerheden vanuit de SVB bedragen op basis van de zogenaamde projectiebrief voor gemeente Oss blijven onder onze rapporteringstolerantie. Daarnaast blijft het de verantwoordelijkheid van de gemeente zelf om de prestatielevering ten aanzien van de PGB-bestedingen vast te stellen. Derhalve heeft de gemeente Oss aanvullend onderzocht of de kosten nauwkeurig en rechtmatig verantwoord zijn. Uit onze beoordeling van dit onderzoek concluderen we dat de kosten PGB getrouw verantwoord zijn in de jaarrekening 2023.

Overige bevindingen

Onderhoudsvoorzieningen
Vorig jaar hebben wij u opgemerkt dat de jaarlijkse analyse op de onderhoudsvoorzieningen aan kwaliteit kan winnen. Deze bevinding is voor 2023 onverkort van toepassing. We constateren dat de huidige onderhoudsplannen nog uitgaan van een gedateerd prijspeil. Daarnaast kan de analyse aangaande mogelijk doorgeschoven onderhoud in financiële zin beter worden gemonitord in relatie tot de hoogte van de onderhoudsvoorziening.

De organisatie geeft aan deze punten in een cyclus van vier jaar mee te nemen bij de algehele actualisatie. Echter vraagt de BBV om een jaarlijkse financiële herijking. Wij adviseren u het doorgeschoven onderhoud in financiële zin zichtbaarder te monitoren, mede in relatie tot de hoogte van de onderhoudsvoorziening. Daarnaast zijn de verwachte kosten niet geactualiseerd naar het prijspeil van 2023, evenals in 2022. Beide bevindingen zouden in de toekomst kunnen leiden tot een onverwachte, ontoereikendheid van de onderhoudsvoorzieningen.

Per jaareinde hebben wij middels een steekproef voor één onderhoudsvoorziening geconstateerd dat er sprake is van een ontoereikendheid in de toekomst. Deze bevinding is ook reeds door de organisatie geconstateerd, met als gevolg dat het beheerplan in 2024 opnieuw herzien wordt.

Voortgezette controle
In het kader van onze jaarrekeningcontrole voeren wij een voortgezette controle uit, waarbij wij vaststellen of er in de administratie van boekjaar 2024 geen facturen zijn opgenomen welke betrekking hebben op 2023. Conform voorgaand jaar constateren wij hierbij diverse bevindingen aangaande de juiste afgrenzing van kosten. Deze bevindingen zijn uit een te zetten in:

- Investeringsnota's, waaronder nota's met betrekking tot grondexploitaties voor een totaalbedrag van € 318.000;
- Nota's met impact op de lasten voor een totaalbedrag van € 1.500.000. Hier staat tegenover een extra onttrekking uit de reserves (en daardoor een compensatie van de extra lasten) van € 846.000.

Naar aanleiding van onze werkzaamheden is vastgesteld dat de investeringsnota's niet leiden tot materiële onjuistheden in de jaarrekening. De nota's met impact op de lasten hebben wel een materiële impact op de jaarrekening en zijn dan ook hersteld in de definitieve jaarrekening.

Deze bevindingen worden veroorzaakt doordat er een onvoldoende diepgaande controle wordt uitgevoerd op de inkoopfacturen welke ontvangen worden in boekjaar 2024. Deze bevindingen hebben geleid tot aanvullende werkzaamheden zowel in de organisatie als door het controleteam, welke noodzakelijk waren om het risico op afwijkingen terug te brengen naar een aanvaardbaar laag niveau.

Wij adviseren u voor boekjaar 2024 duidelijke instructies richting budgethouders en de financiële administratie uit te vaardigen om een betere afgrenzing van de lasten tussen de boekjaren te borgen. Wij nemen bij de interim-controle 2024 graag kennis van dit plan van aanpak, zodat voor het boekjaar 2024 een betere afgrenzing in lasten wordt gerealiseerd.

Correctievoorstel inzake waardering van een vordering
Naar aanleiding van de verkoop van het belang in een vordering in 2022, werd in 2023 een brief ontvangen door de organisatie waarin kenbaar werd gemaakt dat er nog een bedrag werd uitbetaald. Dit bedrag was onterecht niet onder de opbrengsten verwerkt. In de definitieve jaarrekening is dit aangepast.

Jaarverslag

Jaarverslag
In het jaarverslag worden de beleidsuitgangspunten en beleidsevaluaties zichtbaar. De paragrafen maken deel uit van het jaarverslag en vallen dus niet onder de controle van de jaarrekening. Primair object van de accountantscontrole (op grond van Artikel 213 van de Gemeentewet) is de jaarrekening, waaronder het overzicht van baten en lasten met toelichting en de balans met toelichting, zoals in de jaarstukken 2023 is opgenomen.

Voor de accountantscontrole onderzoeken wij het jaarverslag om vast te stellen of het jaarverslag verenigbaar is met de jaarrekening en geen materiële afwijkingen bevat en of het jaarverslag alle informatie bevat die op grond van de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720 is vereist. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Wij hebben geen strijdigheden geconstateerd tussen de in het jaarverslag opgenomen informatie en het beeld van de jaarrekening en geen materiele afwijkingen gesignaleerd.

Verbonden partijen
Tijdens onze controle besteden wij specifieke aandacht aan de transacties met verbonden partijen van gemeente Oss. In het kader van onze controle hebben wij vastgesteld dat:
- De (significante transacties met) verbonden partijen toereikend zijn toegelicht in de jaarrekening en paragraaf verbonden partijen.
- Geen sprake is van indicaties voor ongeautoriseerde significante transacties met verbonden partijen, welke indicaties geven voor fraude.
- Geen sprake is van indicaties dat de van toepassing zijnde wet- en regelgeving niet is nageleefd.

Hieronder zijn onze conclusies en aanbevelingen inzake het jaarverslag opgenomen:

Element jaarverslag	Onze waarneming
Vereisten BBV	Uw jaarverslag bevat in materiële zin de vereiste informatie op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en 26 BBV. Daarnaast zouden de cijfers 2023 van uw verbonden partijen opgenomen dienen te worden, deze zijn echter nog niet in alle gevallen beschikbaar.
Verenigbaar	Uw jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening.
Overeenstemming	Wij hebben vastgesteld dat de informatie in het jaarverslag overeenstemt met de resultaten van de door ons uitgevoerde controlewerkzaamheden.
Paragrafen	Alle verplichte paragrafen, behoudens de paragraaf Openbaarheid zijn opgenomen en zijn kwalitatief van voldoende niveau. De inhoud welke in de paragraaf Openbaarheid zou moeten staan is wel opgenomen in de paragraaf Bedrijfsvoering. De commissie BBV heeft echter geadviseerd om vooruitlopend op de gewijzigde BBV hiervoor al een aparte paragraaf voor op te nemen.
Informatiewaarde	De toelichtingen zijn goed leesbaar en geven een adequate analyse tussen het uitgevoerde beleid en de financiële gevolgen.
Incidentele baten en lasten	De toelichting op de incidentele baten en lasten voldoet aan de eisen vanuit het BBV.
Fraude	Fraude en de frauderisicoanalyse is een steeds belangrijker thema. We adviseren u in de paragraaf bedrijfsvoering te rapporteren over de actualisatie van uw frauderisicoanalyse.

SiSa-bijlage en WNT

SiSa-bijlage
Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2023. De hierbij geconstateerde fouten en onzekerheden dienen op grond van het Bado in het verslag van bevindingen te worden opgenomen indien de navolgende rapporteringstolerantie per specifieke uitkering wordt overschreden:

- € 12.500 indien de omvangbasis kleiner dan of gelijk aan € 125.000 is.
- 10% indien de omvangbasis groter dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 is.
- € 125.000 indien de omvangbasis groter dan € 1.000.000 is.

Op grond van ons onderzoek hebben wij bij de specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.

De SiSa-bijlage dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli aanstaande elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd. Door middel van een voorgeschreven tabel dienen wij te rapporteren over onze bevindingen ten aanzien van de in de jaarrekening opgenomen SiSa-bijlage.

In bijlage A bij dit rapport zijn deze bevindingen in de voorgeschreven tabel opgenomen. U kunt deze tabel hanteren ten behoeve van verzending naar het CBS.

WNT verantwoording
Als onderdeel van onze controle hebben wij de naleving van de Wet normering topinkomens (WNT) gecontroleerd. Op basis van deze wet zijn de bezoldiging van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector en de uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen wettelijk gemaximeerd. Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt. Beide topfunctionarissen zijn in loondienst en er hebben zich gedurende 2023 geen wijzigingen voorgedaan.

Voor topfunctionarissen geldt naast de maximering van de bezoldiging en eventuele uitkering wegens beëindiging van het dienstverband een publicatieverplichting in de jaarrekening. Deze publicatieverplichtingen geldt eveneens voor bezoldiging van niet-topfunctionarissen met een dienstbetrekking, indien hun bezoldiging het algemene bezoldigingsmaximum (naar rato van de omvang van het dienstverband) overschrijdt.

Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2023 niet strijdig zijn met de WNT en dat de jaarrekening voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.

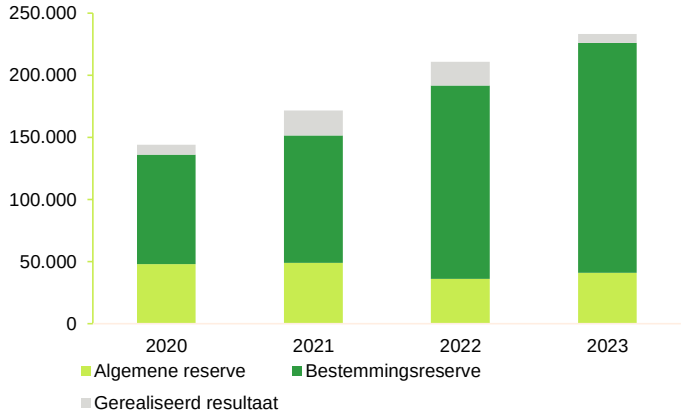
Wij willen benadrukken dat de naleving van de anticumulatiebepaling (het nagaan of topfunctionarissen van uw gemeente betrokken zijn bij andere organisatie c.q. nevenactiviteiten hebben welke onder de WNT vallen) overigens geen onderdeel uitmaakt van de controle van de accountant. De WNT-toezichthouders kunnen hier wel zelfstandig onderzoek naar doen en zo nodig handhavend optreden.

Financiële positie

Ontwikkelingen in de jaarcijfers

Verloop van het eigen vermogen van uw gemeente
Het eigen vermogen, inclusief het gerealiseerde resultaat, bedraagt per 31 december 2023 volgens de jaarrekening € 232,4 miljoen.

Grafiek ontwikkeling eigen vermogen (x € 1.000)



Van de totale reserves ter hoogte van € 225,3 miljoen is € 41,0 miljoen opgenomen als algemene reserve. Het saldo van deze algemene reserve is ten opzichte van voorgaand jaar gestegen met € 5,0 miljoen. Per saldo is gedurende 2023 € 35,4 miljoen gedoteerd aan de bestemmingsreserves. Het gerealiseerde resultaat in 2023 bedraagt € 7,1 miljoen.

Analyse van het resultaat
Het resultaat voor mutaties in de reserves laat een positief saldo zien. Het gerealiseerde resultaat bedraagt afgerond € 7,1 miljoen positief. In de gewijzigde begroting was rekening gehouden met een resultaat van € 2,1 miljoen negatief.

In het samenvattend beeld wordt in hoofdlijnen een toelichting op de afwijkingen gegeven. In de toelichting op de programma's wordt een verder gedetailleerde verklaring gegeven voor de afwijkingen ten opzichte van de begroting na wijziging. Als onderdeel van de toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 2023 wordt overzichtelijk aangegeven welke baten en lasten als incidenteel zijn aan te merken. Het jaarrekeningresultaat is € 9,2 miljoen voordeliger dan begroot.

De belangrijkste afwijkingen zien toe op:
- Lagere kosten bijstandsuitkeringen € 1,3 miljoen
- Voordeel sportaccommodaties € 1,0 miljoen
- Lagere kosten pensioenvoorziening (voormalige) wethouders € 1,3 miljoen
- Lagere personeels- en overheadkosten € 1,3 miljoen
- Lagere rentekosten en hogere renteopbrengsten € 1,9 miljoen
- Hogere algemene uitkering (decembercirculaire) € 6,5 miljoen

Een groot deel van bovenstaande oorzaken kon niet in een eerder stadium voorzien worden, enkele afwijkingen ons inziens mogelijk wel. We adviseren u, in lijn met de aanbevelingen van de commissie BBV om meer aandacht te hebben voor afwijkingen op baten en lasten, niet zijnde begrotingsoverschrijdingen. Doorlopend is het advies de afwijkingen nader te analyseren waarom deze pas bij het opstellen van de jaarrekening inzichtelijk waren, zodat voordelen eerder richting de raad gemeld kunnen worden.

Financiële positie

Weerstandsvermogen en financiële kengetallen
De analyse van het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen is een onderdeel van het jaarverslag en de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Vanuit onze controlerende rol dienen wij vast te stellen of het jaarverslag (en dus deze paragraaf) niet strijdig is met de jaarrekening en geen materiële onjuistheden bevat. De kengetallen moeten altijd in relatie tot elkaar worden bezien.

Uit de combinatie van de kengetallen kan een beeld worden gemaakt van de financiële positie van de gemeente. Daarbij kan ook inzichtelijk worden gemaakt wat de oorzaak is van een sterke of zwakke financiële positie. De financiële kengetallen geven, met de inherente beperkingen hierbij, inzicht in (de ontwikkeling) uw financiële positie, mede in relatie tot de landelijke benchmark.

Hieronder hebben wij de ontwikkelingen in uw kengetallen en een relatie naar de landelijke ontwikkelingen weergegeven:

Kengetallen in %	Gemeente Oss		Landelijk		Brabant	
	2023	2022	2023 (begroting)	2022	2023 (begroting)	2022
Netto schuldquote	8,0	4,7	71,4	38,8	66,4	33,1
Netto schuldquote gecorrigeerd	0,82	-1,8	65,4	33,1	61,8	29,7
Solvabiliteit	59,0	53,9	30,8	38,9	34,5	40,5
Grondexploitaties	0	0	5,8	6,1	7,6	10,3
Belastingcapaciteit	88,3	89,6	105,1	101,5	100,1	96,3
Structurele exploitatieruimte	7,4	8,2	0,5	5,2	0,6	5,6

We constateren dat de financiële kengetallen van de gemeente Oss op alle punten beter zijn dan zowel het landelijke gemiddelde als het Brabantse gemiddelde.

Het kengetal schuldquote is licht gestegen in 2023, maar blijft laag.

De solvabiliteit neemt toe naar 59% in 2023. De VNG hanteert een signaalwaarde als de solvabiliteit onder de 20% komt. Aan de bovenkant oordeelt het VNG dat een solvabiliteit boven de 50% als zeer goed aan te merken is. De gemeente Oss kent derhalve een gezonde financieringspositie. We merken daarbij wel op dat deze positie, gezien het omvangrijke investeringsniveau van de gemeente Oss de komende jaren naar verwachting zal dalen.

Het kengetal grondexploitatie geeft weer hoe de waarde van de in exploitatie genomen gronden zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten, gezien het feit dat er geen boekwaarde meer is bedraagt deze 0. Belastingcapaciteit: de lastendruk in de gemeente Oss ten opzichte van het landelijk gemiddelde bedraagt 88,3%.

Op basis van het kengetal “structurele exploitatieruimte” blijkt dat er beperkte structurele begrotingsruimte is om tekorten of extra lasten binnen de huidige begroting op te vangen. Hier ontstaat op basis van de jaarrekening 2023 meer ruimte.

Financiële positie

Weerstandsvermogen en risicobeheersing
In de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" in het jaarverslag is een toelichting opgenomen op de weerstandscapaciteit van de gemeente. Op basis van de inventarisatie van de geïdentificeerde risico's, waarbij rekening wordt gehouden met kans op voordoen en financiële impact, wordt berekend welk bedrag benodigd is ter dekking van de geïdentificeerde risico's.

Hiernaast is het verloop over de afgelopen 3 jaar weergegeven inclusief een kwalificatie van de weerstandsratio. De incidentele weerstandscapaciteit is voornamelijk opgebouwd vanuit de algemene reserves, de structurele weerstandscapaciteit vanuit de onbenutte belastingcapaciteit en de post onvoorzien. De weerstandsratio kwalificeert als "uitstekend".

De grootste door uw gemeente geïdentificeerde risico zijn:
- Stijgende rente gekoppeld aan grote investeringen (structureel) € 2,7 miljoen (2022: € 1,0 miljoen);
- Risico's op overschrijdingen binnen jeugdhulp 2023 en verder (structureel) € 1,125 miljoen (2022 € 0,25 miljoen);
- Hogere inflatie (structureel) € 0,45 miljoen (2022: € 0,7 miljoen);
- Risico's binnen het grondbedrijf (incidenteel) € 4,4 miljoen (2022: € 5,2 miljoen).

We merken op dat in de incidentele weerstandscapaciteit (hoewel gedaald met € 23,7 miljoen) voldoende is om de incidentele risico's op te vangen. De structurele weerstandscapaciteit is van onvoldoende omvang om de structurele risico's te kunnen opvangen. Dit stemt overeen met de visie van de gemeente Oss waardoor Oss blijft inzetten op de lobby richting het Rijk voor voldoende financiering voor hun taken.

	2023	2022	2021
Structurele weerstandscapaciteit	€ 5.100.000	€ 5.100.000	€ 3.700.000
Incidentele weerstandscapaciteit	€ 23.300.000	€ 47.036.000	€ 48.195.000
Structurele risico's	€ 8,0 miljoen	€ 3,5 miljoen	-/- € 0,6 miljoen
Incidentele risico's	€ 4,9 miljoen	€ 7,4 miljoen	€ 6.7 miljoen
Weerstandsratio structureel	**0,63**	**1,46**	**-6,54**
Weerstandsratio incidenteel	**4,72**	**6,32**	**7,18**

Weerstandsratio	Betekenis
>= 2.0	Uitstekend
1.4 < 2.0	Ruim voldoende
1.0 < 1.4	Voldoende
0.8 < 1.0	Matig
0.6 < 0.8	Onvoldoende
< 0.6	Ruim onvoldoende



Bevindingen interne beheersing

Bevindingen interne beheersing

Algemeen
Naar aanleiding van onze tussentijdse controle over 2023 hebben wij in oktober 2023 een managementletter uitgebracht. Onze doelstelling van deze controle is om een beeld te krijgen of de interne beheersingsomgeving en de daarin opgenomen maatregelen van interne controle toereikend zijn in het kader van onze opdracht tot de controle van de jaarrekening van uw gemeente. Dit beeld is in belangrijke mate bepalend voor onze risico-inschatting en hiermee voor de omvang en diepgang van onze werkzaamheden die wij bij de jaarrekeningcontrole moeten uitvoeren teneinde de gewenste zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening géén materiële fouten bevat. Uit onze risico-inschatting komen een aantal risicogebieden naar voren die een verhoogd risico met zich meebrengen op een materiële fout in uw jaarrekening. Hierna nader toe te lichten:

- Waardering van uw grondexploitatie (inclusief waardering complex Heesch-West);
- Invoering van de rechtmatigheidsverantwoording (en de daarbij horende verantwoordelijkheden voor u);
- Marktconformiteit van de grondaankoop in plan Amsteleind (en de subjectiviteit die dat met zich mee brengt);
- Risico dat het management van de gemeente de procesafspraken doorbreekt, hetgeen een standaard risico is vanuit onze beroepsregels. Dit risico ziet bij uw gemeente met name toe op de schattingsposten in de grondexploitatie en voorzieningen.

Geautomatiseerde gegevensverwerking
Wij rapporteren onze bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking in dit verslag. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de accountantscontrole van de jaarrekening niet specifiek is gericht op de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. De jaarrekeningcontrole heeft geen tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan het licht gebracht.

Fraude en naleving wet- en regelgeving
Het college is primair verantwoordelijk voor het voorkomen van fraude, het naleven van wet- en regelgeving en voor een cultuur van eerlijkheid en integriteit en dient zowel preventieve als repressieve beheersingsmaatregelen te nemen om de kans op fraude en overtreding van wet- en regelgeving zo veel mogelijk te beperken. De Raad is verantwoordelijk voor het toezicht op het college in de uitvoering van deze taken.

Voor het uitoefenen van deze verantwoordelijkheid maakt het management gebruik van diverse beheersingsmaatregelen, zoals interne richtlijnen en gedragscodes, controle technische functiescheiding en periodieke rapportages over financiën.

Ten behoeve van onze jaarrekeningcontrole identificeren wij de risico's met betrekking tot fraude en overtreding van wet- en regelgeving en beoordelen wij de interne beheersingsmaatregelen die gericht zijn op het voorkomen en signaleren van (materiële) fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving. Voor zover relevant voor onze controle voeren wij gegevensgerichte controlewerkzaamheden uit. Onze controle is echter niet specifiek gericht op het signaleren van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

Wij hebben als onderdeel van de jaarrekeningcontrole 2023 uw inschatting inzake frauderisico's met betrekking tot uw organisatie besproken. Deze bespreking komt ook voort uit onze verplichte rapportage van de accountant over de uitkomsten van onze werkzaamheden met betrekking tot de ingeschatte frauderisico's in de controleverklaring.

Bevindingen interne beheersing

Fraudebeheersing en onze observaties
Om bestuurders en toezichthouders houvast te bieden heeft het NBA in februari 2022 de brochure “Frauderisicobeheersing” uitgebracht. Wij adviseren u om kennis te nemen van de 11 aanbevelingen die hierin zijn gedaan.

Onderzoek laat zien dat het grootste deel van de fraudegevallen door middel van een ‘tip’ aan het licht komt. Dit maakt het belang van een fraudemeldpunt en klokkenluidersregeling groot. Wij zijn van mening dat uw organisatie dit binnen uw interne internetpagina toereikend heeft ingericht. Het is goed uw medewerkers hier periodiek van bewust te maken.

In het kader van onze controle hebben wij geen bevindingen te melden met betrekking tot de naleving van wet- en regelgeving.

Daarnaast constateren wij dat u uw frauderisico-analyse heeft geüpdate, waarbij u de voor u relevante aanbevelingen heeft verwerkt.

In de paragraaf ‘Overige bevindingen’ geven wij een nadere toelichting over de verplichting om in onze controleverklaring te rapporteren over fraude.

Naleving wet- en regelgeving en overige
Wij informeren de gemeenteraad over illegale handelingen waarbij het hoger kader is betrokken en over fraude en illegale handelingen (of deze nu door het hoger kader of door andere werknemers zijn veroorzaakt) die een onjuistheid van materieel belang in de jaarrekening tot gevolg hebben. Gedurende de controle zijn geen significante punten gesignaleerd ten aanzien van feitelijke of vermoedelijke niet-nakoming van wet- en regelgeving, voor zover deze van belang worden geacht voor de mate waarin de gemeenteraad in staat is haar taken te vervullen.

Corruptie en omkopingsrisico’s
Uw gemeente maakt onderdeel uit van de overheidssector waarin corruptie vaker dan bij andere sectoren voorkomt. Dit komt onder andere omdat veel transacties met een relatief grote omvang plaatsvinden, de transparantie over marktprijzen niet in alle gevallen voldoende is om te beoordelen en frequent zaken gedaan wordt met andere corruptiegevoelige sectoren (vastgoed, constructie, infrastructuur et cetera). Hierdoor hebben wij dit als aandachtspunt in onze controle meegenomen.

Corruptie is een wereldwijd probleem waarbij het uw verantwoordelijkheid is om corruptie binnen uw gemeente te voorkomen. Onze beroepsregels zijn in de praktijkhandreiking “Corruptie, werkzaamheden van de accountant” verder aangescherpt, hetgeen tot aanvullende werkzaamheden heeft geleid. Gemeente Oss beschikt over beschreven procedures ten aanzien van de samenwerking met derden en een intern inkoop- en aanbestedingsbeleid aangevuld met trainingen voor de juiste mindset van de medewerkers.

Wij hebben de volgende werkzaamheden verricht om eventuele effecten van dit risico ten behoeve van onze controle van de jaarrekening te mitigeren:
- Gemeente Oss heeft zelf werkzaamheden uitgevoerd om te controleren dat de aanbestedingen conform de geldende Europese aanbestedingsregels en de Aanbestedingswet 2012 zijn aanbesteed. Wij hebben steekproefsgewijs een deel van deze werkzaamheden gecontroleerd.
- Door middel van een steekproef vaststellen of voor alle inkopen welke in rekening zijn gebracht aan de gemeente ook een prestatie is geleverd door de tegenpartij.
- Door middel van een steekproef vaststellen of bij alle materiële grondaankopen en –verkopen door de gemeente vastgestelde procedures in materiële zin zijn gevolgd.
- Door middel van een steekproef vaststellen of alle verstrekte subsidies in overeenstemming met de geldende interne wet- en regelgeving zijn verstrekt.

Uit bovenstaande werkzaamheden zijn geen bevindingen voortgekomen.



Overige onderwerpen

Overige onderwerpen

ESG
Het integreren van duurzaamheidsaspecten binnen uw organisatie en bedrijfsvoering wordt de toekomstige norm. De EU zet flink in op het afdwingen van transparantie over het gevoerde duurzaamheidsbeleid. Een voorbeeld daarvan: met ingang van het boekjaar 2025 moeten grote ondernemingen (volgens de jaarrekening criteria) rapporteren over de voortgang en realisatie van hun duurzaamheidsambities (CSRD) en over de bijdrage van hun producten en/of diensten aan een klimaatneutrale economie (EU Taxonomy).

Hieronder geven wij een opsomming van de meest recente ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid.

- De nadere uitwerking van de CSRD is vorm gegeven in de European Sustainability Reporting Standards (ESRS). Op 31 juli 2023 heeft de Europese Commissie deze ESRS goedgekeurd, waarmee de invoering voor ondernemingen definitief is geworden.
- De EU Taxonomy (een door de EU opgestelde lijst van producten en diensten die als ‘groen’ aangemerkt mogen worden) wordt ondertussen steeds verder uitgebreid. Aan de lijst worden voortdurend diverse economische activiteiten toegevoegd die gericht zijn op de transitie naar circulariteit, het duurzaam gebruik van water, de preventie en beheersing van vervuiling en de bescherming en het herstel van de biodiversiteit.
- Een andere verordening die op termijn toepassing zal gaan vinden is de Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD). Deze verordening omvat verplichtingen voor ondernemingen om de impact van haar eigen activiteiten en die van haar waardeketen op het gebied van mensenrechten en natuur en klimaat te identificeren en vervolgens maatregelen te treffen om negatieve consequenties daarvan te voorkomen of te mitigeren. Een onderneming moet kunnen aantonen dat zij al het mogelijke heeft gedaan om hieraan te voldoen. Een belangrijk element uit de verordening is dat bestuurders aansprakelijk kunnen worden gesteld indien niet in voldoende mate gevolg aan deze verordening is gegeven.

We kunnen concluderen dat het ESG regelgevingskader volop in beweging is. Alles is erop gericht dat organisaties duurzaamheid in hun organisaties verankeren en rapporteren over uw bijdrage/impact op de thema’s Environment, Social en Governance. Vooruitlopend op de wettelijke verplichtingen is eerdere toepassing (op vrijwillige basis) toegestaan. Om sustainability in uw organisatie te integreren kunt u het ESG raamwerk zoals hieronder weergegeven doorlopen.



Dit is een 8-stappenplan om te komen tot een geïntegreerde duurzaamheidsstrategie en uiteindelijk uw duurzaamheidsverslag. Baker Tilly ESG Advisory kan u bij al deze processtappen (al naar gelang uw behoefte) ondersteunen.

Onze verwachting is dat op termijn de rapportageverplichtingen voor ondernemingen ook voor decentrale overheden gaan gelden. We adviseren u hier dan ook al op voor te sorteren.

Bijlagen

Bijlage A – SiSa-bijlage

Het is volgens de Nota verwachtingen accountantscontrole 2023 voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli 2024 elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer	Specifieke uitkering	Fout, onzekerheid of formele onrechtmatigheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
JenV A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne			
FIN B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp aan gedupeerden kinderopvangtoeslagproblematiek 2021			
BZK C9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls			
BZK C32	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen			
BZK C41B	Specifieke uitkering Regeling flexibele inzet woningbouw (SiSa tussen medeoverheden)			
BZK C55	Aanpak energiearmoede			
BZK C62	Regeling specifieke uitkering kwijtschelding gemeentelijke belastingen			
BZK C75B	Regiodeals 3e tranche (SiSa tussen medeoverheden)			
BZK C92	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid			
BZK C94	Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming […] van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties			
BZK C209	Meerjarige regeling voor huisvesting aandachtsgroepen			
OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)			
OCW D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen			
OCW D19	Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden			

Rechtmatigheidsoordeel specifieke uitkeringen (zoals blijkt uit de controleverklaring):	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid gehele jaarrekening:	Goedkeurend

Bijlage A – SiSa-bijlage

Het is volgens de Nota verwachtingen accountantscontrole 2023 voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli 2024 elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer	Specifieke uitkering	Fout, onzekerheid of formele onrechtmatigheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
OCW D21	Specifieke uitkering impuls jongerencultuur			
OWC D22	Regeling specifieke uitkering voor de voorschoolse educatie aan ontheemde peuters			
IenW23 E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaai			
IenW E20	Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021			
IenW E44b	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027 (SiSa tussen medeoverheden)			
IenW E53	Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord			
IenW E104	Specifieke uitkering woningbouw op korte termijn door bovenplanse infrastructuur			
EZK F28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid			
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2023			
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004_gemeentedeel 2023			
SZW G10	Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2023			
SZW G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire			
SZW G13	Regeling specifieke uitkering onderwijsroute			
VWS H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport			

Rechtmatigheidsoordeel specifieke uitkeringen (zoals blijkt uit de controleverklaring):	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid gehele jaarrekening:	Goedkeurend

Bijlage A – SiSa-bijlage

Het is volgens de Nota verwachtingen accountantscontrole 2023 voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli 2024 elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer	Specifieke uitkering	Fout, onzekerheid of formele onrechtmatigheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
VWS H8	Regeling Sportakkoord 2020–2022			
VWS H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken			
VWS H25	Regeling Specifieke uitkering ijsbanen en zwembaden (ronde 3)			
VWS H30	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en sociale basis 2023-2026			
VWS H32	Regeling specifieke uitkering Meerkosten Energie Openbare Zwembaden			
VWS H35b	Specifieke uitkering IZA-doelen 2023-2026 (SiSa tussen medeoverheden)			
LNV L6	Regeling specifieke uitkeringen uitvoering Subsidieregeling sanering varkenshouderijen			
LNV L16b	Eenmalige specifieke uitkering Provinciaal Uitvoeringsprogramma natuur			
SZW G4	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen			
SZW G4	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen			
SZW G4	Tozo 2			
SZW G4	Tozo 3			

Rechtmatigheidsoordeel specifieke uitkeringen (zoals blijkt uit de controleverklaring):	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid gehele jaarrekening:	Goedkeurend

Bijlage A – SiSa-bijlage

Het is volgens de Nota verwachtingen accountantscontrole 2023 voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli 2024 elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer	Specifieke uitkering	Fout, onzekerheid of formele onrechtmatigheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
SZW G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire – gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud in jaar T			
SZW G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire – gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekking in jaar T			

Rechtmatigheidsoordeel specifieke uitkeringen (zoals blijkt uit de controleverklaring):	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid gehele jaarrekening:	Goedkeurend

Bijlage B – Ongecorrigeerde controleverschillen

De hieronder opgenomen tabel met ongecorrigeerde controleverschillen is verstrekt aan het college en is als bijlage bij de Bevestiging bij de jaarrekening gevoegd. Wij hebben de ongecorrigeerde verschillen met het college besproken. Wij zijn van mening dat verschillen zoveel mogelijk door het college moeten worden gecorrigeerd, echter wij kunnen instemmen met de overwegingen van het college om deze verschillen niet te corrigeren, aangezien deze bedragen niet materieel zijn voor het inzicht van de jaarrekening. De geconstateerde fouten en onzekerheden ten aanzien van getrouwheid zijn lager dan de door u vastgestelde controletolerantie van 1% respectievelijk 3% van de totale lasten. Positieve bedragen hebben een positief effect op het resultaat, een bedrag tussen haakjes heeft een negatief effect op het resultaat.

Fouten
Geen ongecorrigeerde controleverschillen.

Onzekerheden

Aard van de controleverschillen (x € 1.000)	Getrouwheid
Prestatielevering jeugd- deel waarbij rapport van bevindingen is afgegeven	734
Ontoereikende verklaring aangeleverd door één zorgaanbieder	236
Totaal onzekerheden	970

Bijlage C – Gecorrigeerde controleverschillen

De hieronder opgenomen tabel bevat alle afzonderlijk geïdentificeerde en gecorrigeerde controleverschillen boven de door ons gehanteerde rapporteringstolerantie van € 415.000

Fouten

Aard van de controleverschillen
Bij de voortgezette controle is geconstateerd dat onterecht niet alle kosten in 2023 zijn opgenomen. Dit betreft een totale omvang van de facturen (die gecorrigeerd worden) van € 1,5 mln. Hier staat tegenover een extra onttrekking (en daardoor een compensatie van de extra lasten) van € 846.000.
Totaal gecorrigeerde controleverschillen

Bijlage D – Controleaanpak

Controleaanpak en uitvoering
Wij voeren onze controle uit met een mix van systeem- en gegevensgerichte werkzaamheden en een mix van vaste teamleden en ingeschakelde experts. Daarnaast beschikken wij als organisatie over verschillende kwaliteitsborgingsmaatregelen. Dit geheel tezamen leidt tot een kwalitatief goede controle. In ons controleplan en dit verslag is voor elk bijzonder aandachtsgebied in onze controle terug te lezen wat de kernpunten in onze controle zijn geweest die hebben bijgedragen aan de kwaliteit in onze controle. Daarnaast gaan wij in de volgende paragrafen van deze bijlage nog nader in op de samenwerking met de andere accountants en de ingeschakelde experts.

Onze controleaanpak is onder andere gericht op het in kaart brengen van de voor de jaarrekening van belang zijnde risico's. Op basis van onze gesprekken met het management over de belangrijke financiële en operationele ontwikkelingen is een aantal punten met een verhoogd risico voor de jaarrekening 2023 onderkend, deze zijn weergegeven op pagina 8 van dit verslag.

Samenwerking met interne accountantsdienst/andere accountants
Voor de jaarrekening van de gemeente Oss maken wij gebruik van diverse verbonden partijen/gemeenschappelijke regelingen en uitvoeringsorganisaties. De belastingen en heffingen zijn uitbesteed aan Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB).
Met betrekking tot de Centrumregeling Jeugd is dit uitbesteed aan de gemeente 's-Hertogenbosch. Wij hebben bij de accountants een review uitgevoerd op zijn werkzaamheden.

Inschakeling van interne / externe deskundigen
Wij hebben in het kader van onze controle geen gebruik gemaakt van de werkzaamheden van interne en/of externe deskundigen.

Bijlage E – Onafhankelijkheid

Bevestiging van onze onafhankelijkheid
Op grond van dit verslag zijn wij van mening dat wij in relatie tot uw organisatie, in overeenstemming met de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en artikel 24a van de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), onafhankelijk hebben gefunctioneerd en dat de objectiviteit van onze oordeelsvorming in het afgelopen jaar niet is aangetast.

Kwaliteitsborging
Baker Tilly heeft diverse organisatorische maatregelen getroffen om haar onafhankelijkheid en die van haar medewerkers te waarborgen. Deze maatregelen omvatten onder meer:

- Jaarlijkse bevestiging van onafhankelijkheid door partners, professionals en ondersteunende stafdiensten.
- Cliënt- en opdrachtacceptatieprocedures, waaronder een beoordeling of er sprake is van mogelijk conflicterende diensten.
- In- en extern kwaliteitsonderzoek.
- Twee registeraccountants betrokken bij wettelijke controleopdrachten.
- Reviews door partners die niet betrokken zijn bij de opdracht ter waarborging van een deugdelijk / deskundig oordeel.

Op deze controleopdracht zijn geen specifieke maatregelen getroffen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Schriftelijke bevestigingen
Wij hebben aan het college schriftelijke bevestigingen gevraagd in het kader van onze controle. Deze bevestigingen hebben betrekking op de verantwoordelijkheid van het college voor het opstellen van de jaarrekening, voor het volledig verantwoorden van transacties en voor het aan ons verschaffen van alle relevante informatie.

Wij hebben de schriftelijke bevestigingen van het college verkregen.

Bijlage F – Urenbesteding

Opbouw en inzet controleteam
Het controleteam heeft 1.525 uren aan de controle besteed. Het verwachte aantal te besteden uren was 1.240. In de onderstaande tabel zijn deze uren uitgesplitst naar functieniveaus binnen het team.

Overzicht bestede uren	Gepland	Werkelijk
Partner/ externe accountant	100	115
Senior Manager	160	175
IT auditors	80	85
Controleleiders	550	650
Overige teamleden	450	500
Totaal	1.240	1.525

Dit overzicht vullen we aan het einde van onze controle. Op hoofdlijnen constateren we dat we meer uren hebben besteed dan gepland. De aanvullende werkzaamheden hebben grotendeels betrekking op de extra werkzaamheden in het kader van de SiSa-controles. Daarnaast hebben de controleverschillen geleid tot aanvullende werkzaamheden.

Contactgegevens

drs. B. (Barry) Smeenk RA
Extern Accountant
b.smeenk@bakertilly.nl

Kantoorgegevens:
Baker Tilly (Netherlands) N.V.
Bijster 39
4817 HZ BREDA
Postbus 3814
4800 DV BREDA
T: 076 525 00 00